

Категоризация на вируса на листното завиване по картофите (неевропейски изолати)

В отговор на постъпило искане от Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH¹) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) извърши категоризация на неевропейските изолати на вируса на листното завиване по картофите (potato leafroll virus, PLRV) за територията на Европейския съюз (ЕС).

Наличната понастоящем информация за географското разпространение, биологията, епидемиологията, потенциалните пътища за навлизане, потенциалният допълнителен ефект и наличието на мерки за контрол относно неевропейските изолати на PLRV е оценена съобразно критериите за квалифициране, като потенциален карантинен вредител на ЕС. Тъй като, неевропейските изолати на PLRV не са представени в ЕС, те не отговарят на едно от условията да бъдат регламентирани като регулиран некарантинен вредител (regulated non-quarantine pest, RNQP) (присъствие в ЕС); в резултат на това, Панелът PHL е взел решение да не оценява другите RNQP критерии за тези изолати. Категоризацията е извършена, като са взети предвид две групи на PLRV изолатите: такива, свързани със заболяване на домати Tomato yellow top disease (PLRV-TYTV), за които не се съобщава от ЕС и всички други изолати (наричани в становището PLRV) със световно разпространение. Изолатите на PLRV-TYTV могат потенциално да окажат допълнително въздействие върху настоящата ситуация в ЕС и следователно да отговарят на всички критерии, за да бъдат считани/характеризирани като потенциални карантинен вредител на Съюза. Всички останали неевропейски изолати на PLRV, ако бъдат въведени, не се очаква да имат допълнително въздействие, поради което няма да отговарят на този критерий, за да се считат като потенциален карантинен вредител на Съюза.

Вирусът на листното завиване е добре характеризиран вирус от рода *Polerovirus*, семейство *Luteoviridae*. Съществуват две групи изолати на PLRV: такива, свързани със заболяване на домати Tomato yellow top disease (PLRV-TYTV), за които не се съобщава

¹ Panel on Plant Health (PLH)

от ЕС и всички други изолати (наричани в становището PLRV) със световно разпространение.

Предава се чрез вегетативно размножаване (чрез клубени), а повечето от изолатите, включително PLRV-TYTV, могат да се предават от следните листни въшки принадлежащи към разред Полутвърдокрили (*Hemiptera*), семейство листни въшки (*Aphididae*): черна бобова листна въшка – *Aphis fabae* (Scopoli), памукова листна въшка – *Aphis gossypii* (Glover), зеленоивичеста листна въшка – *Macrosiphum euphorbiae* (Thomas) и зелена прасковена листна въшка – *Myzus persicae* (Sulzer).

За откриване и идентифициране на PLRV се използват ензимно-свързан имуносорбентен анализ (ELISA) и/или полимеразна верижна реакция в реално време (qPCR).

Изолатите на PLRV се срещат навсякъде, където се отглеждат картофи, включително много държави-членки на ЕС (Кипър, Франция, Германия, Гърция, Полша, Нидерландия, Испания и Обединеното кралство).

Към този момент няма данни изолати на PLRV-TYTV да са регистрирани на територията на ЕС. PLRV-TYTV се среща единствено в Австралия, Бразилия, Нова Зеландия и САЩ. Отсъствието на PLRV-TYTV в ЕС е свързано с несигурност поради липсата на конкретни проучвания или изолатите може да са били неправилно идентифицирани като PLRV, когато са били откривани в други гостоприемници освен домати.

Растенията гостоприемници на неевропейските изолати на PLRV са: пипер (*Capsicum annuum*), *Corchorus olitorius*, татул (*Datura stramonium*), никандра (*Nicandra physalodes*), физалис (*Physalis sp.*), тамарило (*Solanum betaceum*), домати (*Solanum lycopersicum*) (Thomas, 1993), картоф (*S. tuberosum*), *S. phureja*, *S. sarrachoides*, улуко (*Ullucus tuberosus*) и циния елеганс (*Zinnia elegans*), а за PLRV-TYTV гостоприемник е *Solanum lycopersicum*, но има и няколко експериментални гостоприемници, включително *S. tuberosum*.

Неевропейските изолати на PVX могат да навлязат на територията на ЕС чрез растения за засаждане (клубени). Допълнителните пътища включват: картофи за съхранение (т.е. клубени, предназначени за консумация или преработка) и растения за засаждане на други гостоприемници.

Неевропейските изолати на PLRV, включително PLRV-TYTV, вероятно ще се установят на територията на ЕС, тъй като основните гостоприемници присъстват в ЕС.

Мерките за борба включват: химични мерки (фумигиране и дезинфекция на съоръжения, инструменти, машини, транспортни средства и други принадлежности), сеитбообращение, химични третирания по време на вегетацията за борба с векторите на вируса.

Неевропейските изолати на PLRV, различни от PLRV-TYTV, не отговарят на един от критериите, оценени от ЕОБХ, за да бъдат разглеждани като потенциален карантинен вредител в Съюза, тъй като не се очаква те да имат допълнително въздействие в ЕС. Изолатите на PLRV-TYTV отговарят на всички критерии, оценени от ЕОБХ, за да се квалифицират като потенциален карантинен вредител в Съюза.

Панелът РНЛ подчертава, че тези заключения са свързани с несигурности, поради ограничената информация за разпространението, биологията и въздействието на PLRV изолатите на ниво на щам. Освен това, може да съществуват други потенциално вредни неевропейски изолати на PLRV, които все още не са открити.

Източник:

Pest categorisation of potato leafroll virus (non-EU isolates), EFSA Journal 2020;18(1):5939 – <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/5939>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Николай Спасов, старши експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

14.05.2020 г.